

Morometii de Marin Preda - comentariu literar

Marin Preda s-a nascut la 5 august 1922 in Silistea-Gumesti, judetul Teleorman, in familia taranului Tudor Calarasu. Dupa clasele primare urmate in sat, se inscrie la Scoala normala din Abrud, pe care o continua la Cristur-Odorhei si apoi la Bucuresti.

Debuta in 1941 cu o schita in ziarul "Timpul", citeste in cenaclul lui Eugen Lovinescu si e secretar de redactie la "Evenimentul zilei". In 1948 publica intia lui carte: volumul de nuvele Intalnirea din pamanturi, urmat apoi de Desfasurarea, Indrazneala, Ferestre intunecate.

In 1955 ii apare romanul "Morometii", volumul intii, si, dupa o elaboratie extrem de indelungata, vede lumina tiparului in 1967 si volumul al doilea. Intre timp aparusera romanul "Risipitorii" si povestirea "Friguri".

Ulterior publica piesa de teatru "Martin Bormann" si romanul "Intrusul", culegerea de eseuri si confesiuni Imposibila intoarcere, romanul Marele singuratic (1972).

Scriitor care apara conditia literaturii realiste, Marin Preda considera ca in afara unor notiuni ca istorie, adevar, realitate, proza n-ar avea nici un inteles. O opera trebuie judecata in functie de partea ei de adevar si o carte buna este aceea care transmite intr-o modalitate estetica acceptabila, un adevar social si psihologic. El insusi cultiva o literatura inspirata din realitatile contemporane, abordand teme morale sau existentiale intr-un stil epic de mare densitate care a asetat proza romaneasca pe terenul solid al observatiei psihologice.

-Morometii-

Ca si in alte cazuri, al lui Rebreanu de exemplu, romanul cel mai important al lui Marin Preda este anticipat si pregatit de nuvelele sale. In volumul de debut, "Intalnirea din pamanturi", sunt cateva naratiuni - "Dimineata de iarna", "O adunare linistita"; "In ceata" etc. - care prefigureaza motive, intamplari si personaje din roman, usor de depistat la o simpla confruntare, dar mai important decat aceasta este faptul ca inca din nuvele se contureaza obsesia fundamentala a creatiei lui Marin Preda, care este destinul taranului roman.

Morometii reprezinta, pe aproape o mie de pagini, povestea unei familii de tarani din Campia Dunarii care cunoaste de-a lungul unui sfert de secol o adanca si simbolica destramare. Actiunea e plasata, in punctul ei initial, la cativa ani inaintea celui de-al doilea razboi mondial, cand timpul parea foarte rabdator cu oamenii, iar viata se scurgea fara conflicte mari. In spatiul epic al lui Marin Preda functia acestui timp este insa paradoxala. El nu mai are rabdare si va produce in sanul taranimii schimbari fulgeratoare, care pun in cumpana insusi destinul ei milenar. Primele pagini sunt construite in perfecta concordanta cu timpul sugerat si un sfert din volumul intii se petrece de sambata seara pana duminica noapte, adica de la intoarcerea Morometilor de la camp pana la fuga Polinei cu Birica. Scriitorul decupeaza scene de o mare simplitate din viata taranilor si nareaza lent, staruind asupra fiecarui amanunt, gest sau replica. Totul se desfasoara parca dupa un tipic anume,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

nimic nu e spontan, in asa fel incat impresia de ceremonial e staruitoare, ca si cum taranii s-ar orienta in cele mai elementare miscari ale lor dupa o ordine prestabilita, dupa un cod stravechi. Fragmente din cina unei familii de tarani romani:

"Cat ieseau din iarna si pana aproape de sfintul Niculaie, Morometii mancau afara in tinda la o masa joasa si rotunda, asezati in jurul ei pe niste scaunele cat palrna. Fara sa se stie cand, copiii se asezaseră cu vremea unul langa altul, dupa fire si neam. Cei trei frati vitregi, Paraschiv, Nila si Achim, stateau spre partea din afara a tindei, ca si cind ar fi fost gata in orice clipa sa se scoale de la masa si sa plece afara. De cealalta parte a mesei, langa vatra, jumatate intoarsa spre strachinile si oalele cu mancare de pe foc, statea totdeauna Catrina Moromete, mama vitrega a celor trei frati, iar langa ea ii avea pe ai ei, pe Niculae, pe Ilinca si pe Tita, copii facuti cu Moromete...Moromete statea parca deasupra tuturor. Locul lui era pragul celei de-a doua odai, de pe care el stapanea cu privirea pe fiecare. Toti ceilalti stateau umar langai umar, inghesuiti, masa fiind prea mica. Moromete n-o mai schimbuse de pe vremea primei lui casatorii, desi numarul copiilor crescuse. El sedea bine pe pragul lui, putea sa se miste in voie si dealtfel nimanui nu-i trecuse prin cap ca, ar fi bine sa se schimbe masa aceea joasa si plina de arsurile de la tigaie."

Morometii, stransi in jurul unei mese mici si rotunde, dominati de un tata temut si ascultat, par incremenirea unei vechi randuieli. Cina lor este un ecou peste milenii al ceremonialului unei familii gentilice, care si-a conservat intr-o forma aproape intacta structura, nu si mentalitatea.

Sunt si alte scene antologice, adevarate documente de viata taraneasca, dar intentia scriitorului nu e sa faca etnografie. Forta cartii sta in adancimea ei psihologica, pentru ca in descrierea aspectelor automate, stereotipe, se strecoara sistematic analiza circuitului sufletesc subteran al protagonistilor, astfel incat romanul se va constitui dintr-o realitate exterioara, care poate crea impresia superficiala ca avem de-a face cu o monografie a satului romanesc, si dintr-o realitate interioara, mai misterioasa si mai durabila, din care porneste drama.

Modul acesta de distributie a substantei epice se vadeste chiar din primele momente cand, prin notatia simultana a evenimentelor exterioare si a exploziilor sufletesti, se sugereaza raporturile reale ale membrilor familiei Moromete. Pozitia Morometilor in jurul mesei, autoritatea paterna, atitudinea centrifuga a fiilor mari, opozitia dintre ei si mama, locul neglijabil al micului Niculae, indarjirea dintre frati, comunicata prin intermediul dialogului, lumineaza o stare de criza latentă, care se va declansa curand.

Marin Preda isi incepe romanul prin analiza acestui moment din viata unei familii de tarani, reliefand conflictul dintre vechea ei structura si noua realitate sufleteasca. Gospodaria Morometilor pare solida si grija conducatorului ei este s-o mentina intacta. E pentru intaia oara cind in literatura romana tarantul nu e stapanit de ideea de a avea pamant, ca sansa a fericirii sale, ci de a si-1 pastra. Ilie Moromete are doua loturi, al lui si al Catrinei, si o multime de copii care sa munceasca. Si totusi, mica-i proprietate intra in declin, pentru ca in calculele lui nu prevazuse disensiunea interioara a familiei si nici nu intelege pericolul real al vesnicilor sale datorii amanate.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

În primele capitole ale cărții aceste lucruri rămân necunoscute. Prozatorul nu-și începe povestea de la cap, ci de la un punct oarecare din desfășurarea ei.

Personajele sunt gata formate, ele intră în acțiune fără nici o pregătire prealabilă și se mișcă conform firii lor. Modalitatea aceasta tradează un gust al reprezentării dramatice, viziunea artistică a lui Marin Preda fiind adeseori scenică, ceea ce creează un puternic sentiment al autenticității.

După lungă descriere a întoarcerii Morometilor acasă, atenția scriitorului se îndreaptă spre viața comunității rurale. El își alege în acest scop secvențe dintr-o zi de duminică la țară și narează, dilatănd prin insistență, evenimente obișnuite, ca tăierea unui salcam, un drum spre fierărie cu secerile pe umăr, o adunare în poiană, plata unor impozite, calusul, hora. Capacitatea lui Marin Preda de a vedea semnificația ascunsă a faptului banal, cotidian, este aici magistrală și obișnuitul capătă un relief neașteptat, tulburător, ca și cum, ne-am afla în fața unor adevărate ritualuri ale universului sătesc. Cadrul acesta este necesar prozatorului, întrucât, fără el, funcțiile vitale, și spirituale ale eroului nu s-ar putea exercita. În relație cu satul, individualitatea lui Ilie Moromete se dezvăluie pregnant și ceea ce în sanul familiei părea o ipoteză devine acum o confirmare: el are trasături care îl așază deasupra celorlalți.

Eroul este portretizat în mișcare și se conturează finalmente prin suma detaliilor acumulate pe parcurs. Este suficient să stea pe stanoaga sau să iasă la drum, pornind undeva spre mijlocul satului, și spectacolul începe: Obiectele și oamenii nu-l lasă indiferent. În fața lor, sensibilitatea lui vibrează și el sesizează într-o existență, oricât de cenusie, elementul inedit, mai ales cel comic.

Lumea este plină de "personaje" pe care el le contemplantă cu voluptate și le recrează apoi ca un adevărat artist pentru prieteni, pentru că în Moromete gustul pentru contemplație se îmbină perfect cu darul vorbirii și mai ales cu plăcerea de a vorbi.

Scena care-l definește profund, tocmai pentru că sintetizează epic poziția lui Moromete în relație cu o colectivitate umană reprezentativă pentru mediul său de viață, se petrece în poiana fierăriei lui locan, unde țărani, gâtiți ca de sărbătoare, se adună să discute, cu un inimitabil umor, politică.

"Se apropiau de fierărie și Moromete fu întâmpinat de departe cu exclamații. Locan abia deschisese și poiana era plină. Unii stăteau în picioare, alții pe niște butuci vechi, aduși acolo cine știe de când și tociti de sedere, toți galagiosi și parca nerăbdători. Dar Moromete nu-i lua în seamă, nu se grăbi să se ducă la ei. Se opri din nou pe o podișcă, îl părăsi pe Dumitru lui Nae și intra în curtea cuiva. Abia peste o jumătate de ceas ieși de acolo. Era ras proaspăt.

- Ce e, mă, ce v-ați adunat aicea? ! se mira apoi când ajunse în poiana fierăriei. Buna dimineață! I se răspunde din câteva părți și cineva, văzându-i secerile, îi spuse să se grăbească fiindcă îi rămâne griul pe câmp.

- Păi de ce, lordane, n-o să te chem pe tine să mi-l seceri tu? Erau foarte veseli și parca nici nu se auzeau unii pe alții...

Cocosila scoase dintr-o despartitură a chimirului un pachet de regie nedesfăcut, se așază

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

nepasator pe un butuc si incepu sa-si rasuceasca, o tigare. Moromete se lasa pe vine si isi facu si el din pachetul lui Cocosila, dupa care intinse mana si trase incet de sub aceiasi chimir "Dimineata". Ziarul nu era intreg, dar Cocosila avusese grija sa-i aduca lui Moromete paginile cu stiri politice si cu dezbaterele.

- Asculti, Mnromete? Nu mai citi, lasa c-am citit eu inaintea ta si sunt destept, asculta aici la mine...
- Hai, Moromete,... dadu cineva glas nerabdarii tuturor. Hai, da-i drumul! De fapt Moromete intarzia ca un scolar care nu e sigur pe el; citea intai in gind. - Auziti ce zice regele! spuse el si indata se facu tacere deplina. Auziti ce zice Majestatea sa, adauga rotunjind mios pe "majestatea sa"...
Marele congres agricol Discursul Majestatii sale Regelui

Domnilor, am fost informat ca congresul dumneavoastra este un congres de specialisti, agronomi si ingineri. Iau cuvantul aici ca unul interesat in chestiunile pe care le dezbateti si care am chiar oarecare experienta. Mi-ar fi placut poate ca acest congres si fie un congres al "gospodarilor" pentru ca, dupa mine, specialistii nostri sunt inca departe de a fi gospodari: Stiu acest lucru, pentru ca agricultura m-a pasionat... Domnilor, a devenit o lozinca sa se spuna la noi ca agricultura este ocupatiunea principala a romanilor, am spus-o si eu, dar din nenorocire, daca este ocupatiunea manuala principala a romanului, nu este totdeauna si ocupatiunea lui mintala...

Moromete se opri si ramase cu privirea tinta, in ziar. Tacerea continua.

- Hehe! izbucni pe neasteptate Dumitru lui Nae si rasul sau galgai puternic si lenes mai departe. He, he, he, ia uitali-va cum a ramas Moromete.

- Adica, se rasuci Moromete spre Cocosila, lasand pentru moment ziarul la o parte, adica ocupatiunea ta mintala, Cocosila, e la alte prostii!

Cocosila nu raspunse, se uita invidios la Moromete care stia sa gaseasca in ziar astfel de lucruri.

- Primul agricultor o fi mergand si el la plug? dadu Dumitru lui Nae tonul comentariilor.

- Merge, de ce sa nu mearga! zise locan. Cand se desprimavareaza iese cu plugul din curtea palatului si se duce si el la arat.

- O fi avind pamant? se interesa cineva.

- Are! afirma Cocosila. Are asa, cam vreun lot si jumatate!...

- Nu cred, se indoi cineva. Are mai mult, ca trebuie sa-1 tina si pe ala micu, pe Mihai... Trebuie sa-i dea sa manance.

- Esti prost! Reflecta Cocosila. Ala micu are lotul lui de la ma-sa!

- In fine! incheie Moromete aceste scurte observatii si apuca din.nou ziarul in mana."

Simpatia spontana cu care este intimpinat Moromete, faptul ca discutiile nu incep fara el, greutatea cuvantului sau dovedesc ca prestigiul lui e real si recunoscut. Sociabilitatea, inteligenta, ironia, umorul, darul de a vedea dincolo de lucruri, fantezia, bucuria contemplatiei fac din el un taran neobisnuit, un observator si un moralist. Exista si o alta fata a lui Moromete, in consens cu trasaturile lui fundamentale, dar care il particularizeaza si mai mult printre ceilalti tarani. Personajul este un disimulat, stapaneste arta de a-si desincroniza in mod voit gandurile si vorbele, de a mima gesturi si opinii false pentru a sonda partenerul de discutie si a se distra pe seama prostiei, a ingamfarii si a limbajului acestuia sau, pur si simplu, pentru a se ascunde pe sine.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Semnificativa e comedia jucata in fata agentilor fiscali, care-i stricasera placuta lui discutie de duminica. Intrand in curte, trece pe langa cei doi agenti, ca si cand acestia nici n-ar exista, striga suparat la o Catrina invizibila, aflata de fapt la biserica, si la un Paraschiv inexistent. Dupa ce-i innebuneste bine prin aceasta manevra de ignorare, se intoarce spre ei si le striga : "N-am !". Apoi se potoleste brusc si cere o tigare, lasandu-1 in pace pe agent sa taie chitanta. Dupa ce o primeste in mana, o rasuceste meticolos pe toate partile si o pune incetisor pe prispa, tragand linistit din tigare:

" Hai, nea Ilie, hai, nea Ilie! se grabi Jupuitul, pocnind incuietoarea gentii.

- Pai nu ti-am spus ca n-am?! zise Moromete nevinovat. Ce sa-ti fac eu daca n-am! De unde sa dau? N-am!"

Si jocul continua spre cumplita enervare a agentilor, care vor sa-i ridice lucrurile din casa, sa-i ia caruta si caii. Cand amenintarile sunt gata sa se realizeze, Moromete intervine impaciuitor:

"- De ce nu vrei sa intelegi ca n-am? Ia aici o mie de lei, si mai incolo asa, mai discutam noi! Ce, crezi ca noi fatam bani?"

Disimulatia lui Moromete nu este numai reactie defensiva, ea ii devine o a doua natura, pentru ca, desi e un tip sociabil, de o mare curiozitate intelectuala, constructiv in intentii, are un comportament bizar, mascat. Adevarata lui fire trebuie dedusa din gesturi si reactii care o contrazic. Celor din jur "le apare ca un om sucit, cu toane, imprevizibil, inchis intr-o meditatie a sa obscura si impenetrabila" (Ov. Crohmalniceanu). Practic, reactiile lui Moromete sunt derutante. Cand Nila duce caii sub salcamul pe care-1 taiau, Moromete striga spre el: "Unde vii, ma, cu ei?", dar cum baiatul nu pricepe: "- Cum unde vin?", intoarce vorba, ca si cum el ar fi gresit: "Adica da treci cu ei incoala sa cada salcamul pe ei". La constatarea lui Cocosila ca poarta la care lucra Paraschiv e gata, Moromete raspunde suparat: "Nu, mai trebuie un vitel sa se uite la ea", iar lui Tugurlan, care se mira de ce nu-i poarta pica fiindca 1-a injurat in poiana lui locan: "Pai si pe d-ta te-am injurat Si d-ta nu te-ai suparat", ii precizeaza cu o savanta savoare: "Nu, pe mine m-ai combatut. Aia e altceva".

Atitudinea lui Moromete creeaza un fenomen de instrainare, de o dureroasa intensitate, observabil mai ales in relatiile lui cu cei sase copii. El ii iubeste si le vrea binele, dar isi cenzureaza orice induiosare fata de ei. Serbarea scolara la care Niculae ia premiul intai ii provoaca pentru prima data nevoia de a-si transmite afectiunea in mod direct si atunci el nu gaseste gesturile convenite. Uimirea de a-si vedea fiul premiant, cand el credea ca va ramane repetent, stinghereala copilului si saracia lui, criza de friguri care il cuprinde in timp ce incerca sa spuna o poezie ii produc o emotie vecina cu panica. Intoarcerea lor spre casa e aproape patetica fiindca, pentru o clipa, distanta dintre tata si fiu dispare prin gesturi schitate cu multa stangacie. Una din multele iluzii ale lui Moromete este credinta lui in posibilitatea comunicarii. El banuie ca oamenii il inteleg sau ca cel putin nevasta si copiii il inteleg si nu-si poate reprima mirarea cand acestia il interpreteaza altfel decat se stie el. Prabusirea gospodariei sale se va petrece si din aceasta cauza, pentru ca fiii ii ignora planurile neexplicate si se simt animati de alte ganduri, mai realiste, sau, in orice caz, in spiritul timpului lor. In momentul in care Paraschiv, Nila si Achim vor avea puterea sa se desprinda de sub influenta tatalui, politica de echilibru a micii proprietati, iluzia cea mare a lui Moromete, intra

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

intr-o stare de criza.

Pentru Moromete, pamantul inseamna demnitate sociala si umana, bucuria de a fi liber, independent; mai inseamna sansa de a te gandi si la altceva decat la ziua de maine, posibilitatea de a privi viata nu neaparat ca spectacol, ci ca pe un lucru de al carui secret trebuie sa te patrunzi, sa te uiti la oameni, la soare, la tot ce exista. Eroul lui Marin Preda este un contemplativ si drama lui este drama contemplativitatii, adica, dupa explicatia scriitorului, "este drama omului care, fara a dispretui activitatea, isi da seama ca insul care e numai activ isi consuma viata si nu intelege nimic din ea, pentru ca devine robul actiunii" (Florin Mugur: Convorbiri cu Marin Preda). Lui Moromete ii place viata ca miracol de contemplat. Nu este totusi un inactiv. El actioneaza, dar in sensul iluziilor pe care si le-a facut despre viata; si cum credinta lui este ca modul traditional de existenta al taranirii este cel mai bun cu putinta, actioneaza in spiritul acestei conceptii, dar intr-o flagranta contradictie cu spiritul epocii, care-1 va invinge. De aici, drama.

Sub acest aspect, personajul a fost comparat cu Don Quijote, dar prozatorul roman respinge apropierea fortata: "un om ca Moromete, cu simtul umorului, al ridicolului, nu poate sa se asemene, in ciuda autoiluzionarii care de asemenea e o trasatura a caracterului sau, cu un personaj ca Don Quijote, un smintit sublim si pe care putin il intereseaza daca lumea rade de el". Marin Preda are meritul de a fi integrat o drama eterna istoriei si realitatilor sociale romanesti ("fara istorie literatura se asfixiaza"). Analiza unei psihologii, a unei stari de autoiluzionare si a consecintelor ei se completeaza cu studiul aproape balzacian al mecanismului social si al comediei umane.

Drama lui Moromete se declanseaza intr-un timp istoric anumit, cand puterea banului il pune pe taran in situatia de a face din productia sa o marfa. In satul patriarhal, cu economie autarhica, navaleste cu violenta un alt tip de relatii, in cadrul carora trebuie sa produci unele bunuri, dar si sa vinzi, ca sa poti cumpara altele. Banul inseamna un atac brutal la adresa iluziei lui Moromete ca el, cu pamantul si copiii lui, poate continua sa traiasca linistit. El vede ca taranul este atras intr-o cursa despre care nu stie incotro duce. Nelinistea unei asemenea perspective e incerte il determina pe erou sa ramana pe pozitia lui pana la sfarsit.

Fiii cei mari inteleg altfel problema si, pe fondul mai vechi al urii lor impotriva mamei si surorilor vitrege, pun la cale separarea de bunuri si fuga la oras. Pentru a preveni razmerita, Moromete ii permite lui Achim sa plece la Bucuresti cu oile ca sa aduca in toamna sase mii de lei, le duce eu vorba pe Catrina si pe fete, ii lasa si lui Niculae speranta ca-1 va trimite la scoala. Atitudinea lui concilianta nu da rezultate. Fiii isi dispretuiesc tatal pentru nepriceperea lui in afaceri si Moromete trece la masuri extreme. Ii bate cu parul pe Paraschiv si pe Nila intr-o secventa de mare dramatism, care-i exprima disperarea de a nu fi putut sa-i oblige sa ramana ceea ce ar trebui ei sa fie, dupa parerea lui, adica tarani adevarati.

Paraschiv si Nila reusesc pana la urma sa fuga, luand si caii din grajd, iar Moromete e obligat sa vanda o parte din pamant, deci sa faca exact ceea ce a luptat sa nu faca. "Cu banii luati Moromete isi cumpara doi cai, plati foncierea, rata anuala la banca, datoria lui Aristide si taxele de internat ale

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

lui Niculae, ramanand ca necunoscuta solutia acestor probleme pentru viitor: din nou rata la banca, din nou foncierea, din nou Niculae.

Dar cu toata aparenta sa nepasare, Moromete nu mai fu vazut stand ceasuri intregi pe prispa sau la drum pe stanoaga. Nici nu mai fu auzit raspunzand cu multe cuvinte la salut. Nu mai fu auzit povestind. Din Moromete cunoscut de ceilalti ramase doar capul lui de huma arsa, facut odata de Din Vasilescu si care acum privea insingurat de pe polita fierariei lui locan la adunarile care inca mai aveau loc in poiana.

Lipsite de omul lor, aceste adunari aveau sa-si piarda si ele curand orice interes. Iar trei ani mai tarziu, cand izbucnea cel de-al doilea razboi mondial, sa se vada ca nu era numai atat. "Timpul nu mai avea rabdare".

-VOLUMUL I-

Volumul intai se termina prin schimbarea unghiului de referinta asupra timpului, care, departe de a fi rabdator si tolerant, si-a dus la bun sfarsit inexorabila-i eroziune. Moromete ia cunostinta cu acest timp in urma unei tragice experiente care ii modifica psihologia. Mutenia in care aluneca e o stare de criza si, in mod simbolic, o disparitie. Sfirsitul lui Ilie Moromete este sfarsitul unei mentalitati de origine arhaica. El conserva o lume si imagineaza una in care sa poata trai. Detronat cu brutalitate de timpul care devine nerabdator, el este un "rege fara tara". Criza il instraineaza de fosta lui ipostaza, pe care o priveste cu ochi strain. Eroul isi intelege finalmente drama, ceea ce face din el un personaj superior...

Pana la Marin Preda proza romaneasca studiasse pe taran mai ales sub unghiul existentei lui automate, al perfecte adaptari la mediu. Cu "Morometii" taranul este scos din stiutul traseu stereotip si constrans sa mediteze la adevarata sa conditie. Dupa criza el nu mai reintra in vechea functie automata. Volumul intai nu este numai romanul lui Ilie Moromete. Multe planuri se desfasoara fara el, pentru a arata ca satul exista si in afara lui Moromete. Marin Preda are nevoie de imaginea mai larga a satului ca sa potenteze, dar si sa relativizeze drama eroului, sugerand si alte trasee ale existentei. In urmatorul volum aceasta viziune va fi dominanta.

-VOLUMUL II-

Morometii, volumul al doilea, pare alt roman si prin structura, si prin tehnica narativa si prin stil. El reprezinta in primul rand o victorie a scriitorului asupra lui insusi. Preda a luptat multa vreme, incepand cu romanul "Risipitorii", sa-si creeze propriul sau stil, care sa nu fie stilul in care se exprima taranii sau cu care scriitorul exprima tema taranilor. In "Imposibila intoarcere", cat si in "Convorbiri cu Marin Preda", el arata ca pentru un creator ambitios care vrea sa creeze in mod deliberat un anumit univers si sa atace teme de constiinta este necesar un stil al scriitorului, "instrument formidabil- de a lumina si de a stapani dintr-un punct de inalta intelectualitate materia inspiratiei. "Cu acest stil care, fie ca-i place, fie ca nu-i place cititorului - a devenit stilul meu- am

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

scris "Morometii" volumul doi, "Intrusul", povestirea "Friguri" si apoi volumul "Imposibila intoarcere" si romanul "Marele singuratic".

Marturisirea scriitorului da un alt sens raporturilor dintre cele doua volume, pentru ca, desi primul e un roman al individului, iar al doilea al masei - iar masa nu traieste exact aceeasi drama economica si aceeasi tragedie sufleteasca -, unitatea lor tine de viziune. In ambele creste imaginea unui univers si a unei civilizatii aflate la rascruce de drumuri si destinul acestui univers si al acestei civilizatii reprezinta adevaratul obiectiv al "Morometilor". Schimband stilul, Marin Preda a putut altfel stapani problema pusa in discutie, care ar fi riscat - prin oglindirea doar din perspectiva lui Ilie Moromete - sa deformeze o realitate complexa, revolutionara.

Actiunea celui de-al doilea volum are loc tot in satul Silistea-Gumesti, in primele doua decenii dupa Eliberare. Tehnica de compozitie nu mai este cea a decupajului, ci una rezumativa: evenimentele sunt selectate, naratiunea cunoaste intoarceri in timp si eliminari de fapte (reluata in Marele singuratic), singurul moment de o mai intinsa coerenta epica fiind cel in care Niculae Moromete participa ca activist la o campanie de seceris in propriul sau sat.

In primele capitole, grija prozatorului e sa distruga imaginea dintai a lui Moromete, aratandu-i o alta fata, lipsita de glorie. Aceasta actiune se justifica prin nevoia de eliberare a scriitorului, care, "pentru a face loc altui destin literar, trebuia, intr-un fel, sa omoare in noi nostalgia fata de cel dinainte, sa ne dea iluzia ca el poate trai si altfel in mijlocul unei familii in care autoritatea lui e contestata si al unei epoci in care subtilitatile limbajului si placerea de a contempla sunt niste frumoase anacronisme" (Eugen Simion).

Desi a cunoscut o perioada de prosperitate si si-a refacut averea, Moromete nu se mai poarta ca inainte si ia hotarari care il coboara in ochii familiei. Ii interzice lui Niculae sa mai frecventeze scoala pe motiv ca "nu-i aduce nici un beneficiu", continua sa nu treaca pamantul si casa pe numele Catrinei, in schimb merge la Bucuresti sa le propuna celor trei fii sa se intoarca in sat, sa le dea lor tot, iar el cu Catrina sa se retraga intr-o cosmelie pe care s-o ridice alaturi de vechea lor casa. O ura naprasnica se ridica atunci in sufletul acestei femei, care-si paraseste barbatul la batranete si se duce sa traiasca la fiica ei din prima casatorie.

Ilie Moromete intra intr-o zona de umbra, autoritatea lui in sat se diminueaza, familia nu-l mai asculta, vechii lui prieteni au murit sau l-au parasit, noii prieteni, Matei Dimir, Nae Cismaru, Costache al Joachii, Giugudel, ii apar mediocri, el insusi are impresia ca nu mai gaseste nici un om in stare sa glumeasca inteligent.

Satul intra intr-un ritm accelerat de disolutie, pe scena lui navalesc forte necunoscute, apar figuri noi ca notarul, Bila, Isosica, Zdrongan, Mantarosie, Plotoaga, Adam Fantana, Ouabei, Vasile al Moasei s.a., se discuta probleme noi si se naste o politica noua. Taranii asista la un fenomen amenintator, la o adevarata "spargere" a satului, a carei ratiune le scapa : "Erau evenimente pline de viclenie... s-ar fi zis, vazand ce oameni ieseau acum la iveala, ca un sat nu era o asezare de cel

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

mult doua mii de case adunate intr-o vale de rau si ascunse sub salcami, ci o groapa fara fund, din care nu mai incetau sa iasa atati necunoscuti".

Aceasta este o epoca de tranzitie, cand Moromete dispare o vreme ca erou activ, ca sa redevina cand totul va fi iremediabil pierdut pentru el. Se impune, in schimb, Niculae Moromete, copilul neglijat de parinte, care-si paraseste si el, ca si fratii mai mari, dar in alt mod, conditia de taran, fiind hotarat sa realizeze o existenta, si o atitudine care sa-l indeparteze de la greselile tatalui sau.

Discutiile dintre ei doi, destul de numeroase, provocate mai ales de Moromete-tatal, au semnificatia unei confruntari intre doua conceptii de viata, intre doua civilizatii. Niculae Moromete crede intr-o "noua religie a binelui si a raului" si devine "apostolul" ideilor socialiste care prevad, odata cu schimbarea intregii societati, innoirea radicala a satului.

Ilie Moromete nu se impaca cu gandul ca rostul lui in lume a fost gresit, si ca taranul trebuie sa dispara. Ideea nu numai ca il deruteaza, dar ii produce o disperare fara margini. Exista in acest sens o scena de mare forta artistica - ultima in care Moromete apare in viata - in care batranul, udat de o ploaia repede de vara, sapa un sant in jurul sirei de paie din gradina si discuta cu un personaj imaginar, in timp ce in alta parte a satului se pun la cale schimbari hotaritoare pentru destinul taranimii:

"Pana in clipa din urma omul e dator sa tina la rostul lui, chit ca rostul asta cine stie ce s-o alege de el!"... "Ca tu vii si-mi spui ca noi suntem ultimii tarani de pe lume si ca trebuie sa disparem. Si de ce crezi ca, n-ai fi tu ultimul prost de pe lume si ca mai degraba, tu ar trebui sa, dispari, nu eu?"... "Asa ca vezi, relua apoi Moromete in glas cu o admiratie de sine neacoperita fata, de generozitatea lui, eu te las pe tine sa traiesti... Dar rau fac, ca tu vii pe urma si-mi spui mie ca nu mai am nici un rost pe lumea asta... si ce-o sa mananci, ma, Biznae? Ce-o sa mananci, ma, tampitule, exclama Moromete apasand cu un fel de mila nefarsita, aproape parinteasca pe ultimul cuvand, contempland parca cu jale mizeria mintala a acelui Biznae care ii spusese lui asemenea lucruri despre soarta care le era rezervata in viitor taranilor. (Nu-i spusese lui, ci lui Niculae, si de la Niculae stia si Moromete) Macar, zise Moromete mai departe, eu tot am facut ceva, am crescut sase copii si le-am tinut pamantul pana, in momentul de fata - ca n-au vrut sa-1 munceasca, ce sa le fac eu, toata viata le-am spus si i-am invatat - ,dar pe tine sa, te vedem daca esti in stare cel putin de-atat! O sa fii fn stare? Nu sa-i imbraci si sa le dai sa. manance, ca asta e lesne, de mancare ii dai si unei vite in grajd, dar ce le spui!? Ce-i inveiti, fiindca un copil chiar daca nu-i intra lui in cap cat e mic, cand se face mare isi aduce aminte... Fiindca degeaba o sa le spui tu vorbe, c-o fi, c-o pati, ca mai destept ca tine nu mai e nimeni, din fapte ei o sa vaza ca nu esti nici destept si nici n-ai ce sa le spui si or sa ajunga de capul lor si or sa te invete ei pe urma minte cand oi imbatrani. Ori sa-si stearga picioarele pe tine, ca n-ai stiut sa faci din ei oameni..."

In indrijirea aproape nebuneasca cu care isi apara punctul de vedere se gaseste atat maretia, cat si mizeria personajului, profet al unei cauze iremediabil pierdute. El e totusi prea inteligent ca sa nu-si dea seama ca valorile pe care le apara vor disparea, ca civilizatia "micului proprietar agricol" nu mai are nici un viitor, e in stare sa accepte chiar ideea ca va fi bine cum va fi, dar nu se simte

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

pregatit, nu mai poate organic sa traiasca acest nou. De fapt, tragedia lui Moromete nu provine din inadaptare; inadaptarea a declansat insa criza unei constiinte care nu se mai regaseste, pentru ca intrebarea fundamentala pe care si-o pune la batranete, cand traieste toate aceste schimbari, este "de ce se intampla ceea ce se intampla si mai ales cum se putea sti daca tot ceea ce avea sa se intample in viitor avea sa se intample orice-ai face ?" Oare asta sa fie schimbarea vesnica a lumii pe care cat esti tanar n-o simti, desi poate ca altii batrani cand tu nu stiai nimic au suferit ca si tine acum asa sa fie oare?"

Criza lui Moromete este pusa, dupa cum se vede, in termeni supremi de constiinta, confirmandu-se parca mai vechea observatie polemica a lui G. Calinescu in legatura cu imaginea simplificatoare a taranului: "Taranul si Kant isi pun aceleasi probleme, cu deosebirea ca cel din urma le rezolva cu alta tehnica".

In ultimele capitole ale cartii Moromete dispare ca personaj si tot ceea ce se intampla, o asezare mai temeinica a lucrurilor si prin aceasta chiar a vietii taranesti, se desfasoara fara Moromete si in afara constiintei sale, intrata intr-o lunga si definitiva intunecare. Putinii ani care i-au mai ramas ii traieste in tacere si insingurare si moare lent, ca si cum viata s-ar scurge din el, nu inainte de-a exclama cu o trufie pe care ar vrea s-o pastreze si dincolo de moarte: "Domnule,... eu totdeauna am dus o viata independenta!"

In "Morometii", Marin Preda analizeaza procesul istoric al destramarii celei mai vechi clase sociale romanesti, a satului traditional, lume organica, siesi suficienta, purtatoare a unei civilizatii milenare, dar ajunsa intr-un ceas de crepuscul. Criza satului arhaic se reflecta in chiar constiinta celor care il reprezinta, in asa fel incit substanta romanului va deveni tragedia unei umanitati pe cale d